

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11047636>

OSIYO-TINCH OKEANI MAMLAKATLARI IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYA QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Shavkat Akilovich Sharifxo‘jaev

iqtisodiyot fanlari doktori, Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
“Xalqaro iqtisodiyot” kafedrası professori

Ziyoda Abduraximovna Kamilova

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
Xalqaro iqtisodiyot va menejment fakulteti magistranti

ANNOTATSIYA

Maqolada Osiyo-Tinch okeani mintaqasi mamlakatlari iqtisodiyotini modernizatsiya qilish xususiyatlari, jumladan, mintaqaning yetakchi iqtisodiy gigantlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridagi innovatsiyalar, norasmiy bandlik va ishchi kuchi tengsizligi muammolari, shuningdek, bank sektori, byudjet konsolidatsiyasi va moliyaviy barqarorlik bilan bog‘liq muammolar muhokama qilinadi. Maqolada mintaqaning iqtisodiy dinamikasi murakkabligi va zamon talablarini yengish uchun tizimli islohotlar zarurligi ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: *iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, iqtisodiy gigantlar, innovatsiyalar, norasmiy bandlik, tengsizlik, bank sektori, byudjet konsolidatsiyasi, moliyaviy barqarorlik, tizimli islohotlar.*

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF MODERNIZATION OF THE ECONOMY OF ASIA-PACIFIC COUNTRIES

ABSTRACT

The article discusses the features of the modernization of the economies of the countries of the Asia-Pacific region, including the leading economic giants of the region, innovations in information and communication technologies, problems of informal employment and labor inequality, as well as problems related to the banking sector, budget consolidation and financial stability. The article emphasizes the complexity of the economic dynamics of the region and the need for systemic reforms to overcome the demands of the times.

Keywords: *economic modernization, economic giants, innovation, informal employment, inequality, banking sector, budget consolidation, financial stability, structural reforms.*

Bugungi kunda Osiyo-Tinch okeani mintaqasi chegaralarini belgilashda turlicha yondashuvlar mavjud. Aksariyat tadqiqotchilar Osiyo-Tinch okeani mintaqasi deganda Bering bo'g'ozidan Myanmagacha bo'lgan hududni nazarda tutadi. Unga Rossiya, Xitoy, Janubiy Koreya, Yaponiya, Vetnam, Kambodja, Laos, Tayland, Singapur, Indoneziya, Malayziya, Bruney, Filippin, Myanma, Shimoliy Koreya va Mo'g'ulistonni kiritish mumkin. Shuningdek, Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi jarayonlarni chuqur o'rganish uchun AQSh, Avstraliya, Yangi Zelandiya, Kanada, Hindiston, Pokiston kabi davlatlarni kiritish muhim.

So'nggi o'n yilliklarda Osiyo-Tinch okeani mintaqasida jahon siyosati va iqtisodiyotining yangi markazini yaralish jarayonini kuzatish mumkin. Mintaqada iqtisodiy o'sish bo'yicha dunyodagi eng yuqori ko'rsatkichlar qayd etildi. Mintaqaning iqtisodiy gigantlari qatoriga Xitoy va Yaponiya, shuningdek, Janubiy Koreya, Singapur, Malayziya va boshqalar kirdi.

Mintaqa juda qulay geosiyosiy mavqega ega. Janubiy-Xitoy va Sharqiy-Xitoy dengizlariga chiqish imkoniyati AQSh va Yevropaga muhim dengiz yo'llarini ochadi. Mintaqa tinchlik va xavfsizlik nuqtai nazaridan ham nihoyatda muhim mavqega ega bo'lib, jahon siyosatining yetakchi sub'yektlari, xususan, mintaqaning eng faol davlatlari qatoridan joy olgan AQSh va Xitoy tomonidan katta qiziqish uyg'otadi. Turli madaniyatlar, siyosiy va iqtisodiy yondashuvlardagi farq tufayli Osiyo-Tinch okeani mintaqasi o'ziga xos "xilma-xillikdagi birlik" ni ifodalaydi, bu mintaqa davlatlarining jahon iqtisodiyotidagi mavqeini yanada mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi bugungi kunda ko'plab ko'rsatkichlar bo'yicha yetakchilik qilmoqda. Uning maydoni butun dunyo hududining 40% ni egallaydi, bu yerda xomashyo resurslarining 65% qayd etilgan. Mintaqa mamlakatlari hissasiga jahon yalpi ichki mahsulotining qariyb 60 foizi, xalqaro savdoning 47 foizdan ortig'i, jahon to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmining 48 foizi, dengiz transportining 60 foizdan ortig'i va havo transportining 25 foizi to'g'ri keladi. Shu bilan birga mintaqada nisbatan arzon transport yo'nalishlari va bozorlar ko'p.

Mintaqa bugungi kunda yalpi ichki mahsulot va tashqi savdo aylanmasining o'sishi bo'yicha jahonda yetakchi o'rinni egallab, sanoat ishlab chiqarishini jadal rivojlantirmoqda, fan-texnika taraqqiyoti samaralaridan tijorat maqsadlarida samarali foydalanish borasida katta yutuqlarni ko'rsatmoqda. Osiyo-Tinch okeani davlatlarining umume'tirof etilgan iqtisodiy muvaffaqiyatlarining asosini nisbatan yuqori bo'lmagan ishchi kuchi qiymati, jamg'armalarning yuqori darajasi, milliy iqtisodiyotlarning aniq ifodalangan eksportga yo'naltirilganligi bilan ta'minlangan muhim raqobat afzalliklari tashkil etadi. Jahon bankining 2022- yil uchun ma'lumotlariga ko'ra, yalpi ichki mahsulot ko'rsatkichi bo'yicha dunyo mamlakatlari va hududlari reytingida Osiyo-Tinch okeani mintaqasining 3 ta yirik iqtisodi

yetakchilik qilmoqda – AQSh 25,4 trillion dollar, Xitoy 18,0 trillion dollar va Yaponiya 4,2 trillion dollar.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi o‘zining geoiqtisodiy yuksalishiga ko‘p jihatdan sanoat tovarlari bo‘yicha dunyodagi eng yirik eksportchiga aylangan Xitoy sababli erishgan. Xitoy Bojxona Bosh boshqarmasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2020- yil oxirida Xitoyning eksporti pandemiyaga qaramay, 2019- yilga nisbatan 3,6 foizga oshib, 2,59 trillion dollarni tashkil etdi. Ushbu ko‘rsatkich o‘shida davom etib, 2021- yilda 3,36 trillion dollarni, 2022- yilda esa 3,59 trillion dollarni tashkil etdi.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi mamlakatlari hozirgi vaqtda iqlim o‘zgarishi, raqamlashtirishning jadal sur‘atlari va demografik siljishlar, xususan, aholining qarishi bilan bog‘liq o‘zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu megatrendlarni to‘liq nazorat qilib bo‘lmaydi, lekin ularni yanada inklyuziv, teng huquqli va adolatli jamiyatni yaratishga qaratilgan izchil rivojlanish strategiyalari orqali hal qilish mumkin.

O‘nlab yillar davomida Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi mamlakatlar tug‘ilish va o‘lim darajasi bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlardan past ko‘rsatkichlarga o‘tish, umr ko‘rish davomiyligi hamda ichki va xalqaro migratsiya ortib borishi bilan tavsiflanadigan demografik o‘zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Natijada yoshlar va asosan qishloq aholisi qariroq va shahar aholisiga aylandi. Bu o‘zgarish insoniyatning muvaffaqiyatlarini ko‘rsatadi, chunki bu aholi salomatligini saqlashni takomillashtirish, tibbiyotdagi taraqqiyot va umumiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish natijasidir. Ammo bu o‘zgarishlar juda tez sodir bo‘lganda va ko‘p sonli aholiga ta’sir qilganda, hamda mamlakatlarda o‘zgarishlarga mos choralarni amalga oshirish uchun vaqt kam bo‘lganda, yanada chuqurlashib borayotgan muammolarni keltirib chiqaradi.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi innovatsiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) rivojlantirish va joriy etishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar globallashtirish sur‘atlarini tezlashtirib, mehnat bozorlari va ijtimoiy tuzilmalarni o‘zgartirmoqda. Raqamli texnologiyalar rasmiy iqtisodiyotda samaradorlikni oshirish va ish o‘rinlari sonini ko‘paytirishga yordam berishi mumkin, ammo raqamli texnologiyalardan barcha bir tekis foydalana olmasligi daromad va boylikda tengsizlikni oshishiga ham hissa qo‘shishi mumkin. Dalillar shuni ko‘rsatadiki, Osiyo-Tinch okeani mintaqasi dunyodagi barcha mintaqalar orasida eng katta raqamli tafovutga ega. Mintaqa aholisining uchdan ikki qismidan kamrog‘i internetdan foydalanadi, dunyoning rivojlangan mamlakatlarida esa bu ko‘rsatkich o‘rtacha 90 foizni tashkil qiladi.

AKTdan foydalanish raqamli ko‘nikmalarni talab qiladi va raqamlashtirish mehnat bozorlarini o‘zgartirish orqali imkoniyatlar va natijalar tengsizligini oshiradi. 2020-2022- yillar oralig‘ida bazaviy, standart va ilg‘or AKT malakalari darajalari

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi mamlakatlarida sezilarli darajada farq qiladi. Hatto yuqori natijalarga erishgan mamlakatlarda ham aholining 40 foizigacha bo'lgan qismida AKT bo'yicha bazaviy ko'nikmalar mavjud emas. Ma'lumotlar taqdim etilgan barcha mamlakatlarda aholining 12 foizdan kamrog'i AKT bo'yicha ilg'or ko'nikmalarga ega.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi tabiiy resurslarga va qishloq xo'jaligi sektoriga qaramlik, aholi zich joylashgan qirg'oq hududlari, ijtimoiy himoyaning yo'qligi va qashshoqlikning yuqori darajasi tufayli iqlim o'zgarishi va u bilan bog'liq favqulodda vaziyatlarga juda zaifdir. Mintaqada iqlim ta'siri ostida ob-havo hodisalari tez-tez, shiddatli va oldindan aytib bo'lmaydigan bo'lib bormoqda. Osiyo-Tinch okeani mintaqasida dunyodagi tabiiy ofatlar eng ko'p uchraydigan o'nta davlatdan sakkiztasi joylashgan. Tabiiy ofatlarga moslashish va ularning ta'sirini yumshatish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarning yo'qligi tufayli mintaqa dunyoning boshqa qismlariga qaraganda iqlim xavf-xatarlariga ko'proq duchor bo'lmoqda.

Ishchi kuchining taxminan 52 foizi yashil iqtisodiyotga o'tish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlardan ta'sirlanishi mumkin bo'lgan sektorlarda ishlaydi. Masalan, qishloq xo'jaligida Janubiy va Janubi-G'arbiy Osiyodagi ishchi kuchining 43 foizi ishlaydi. Qishloq xo'jaligida yashil iqtisodiyotga o'tish mintaqada 100 mlngacha ish o'rni yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Mintaqadagi ishchilarning aksariyati munosib ish bilan ta'minlanish imkoniyatiga ega emas, bunda ayollar, yoshlar, nogironlar va keksalar nomutanosib ravishda zarar ko'rmoqda. Mintaqa aholisining yarmidan ko'pi ijtimoiy himoyaga ega emas; har beshinchi odam tibbiy xizmatlar uchun shaxsiy mablag'laridan qoplanadigan katta xarajatlarga duch kelishi xavfi mavjud; bundan tashqari, ko'pchilik inklyuziv va adolatli sifatli ta'lim va umrbod ta'lim olish imkoniyatlaridan mahrum.

Ushbu tendensiyalarni bartaraf etish mehnatga layoqatli yoshdagi odamlarning mehnat resurslarida to'liq ishtirokini taqozo etadi. Ishchi kuchi iqtisodiy o'sishning harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, u tovarlar va xizmatlar savdosini va soliq tushumlarini ta'minlaydi; oilalar va jamiyat farovonligiga hissa qo'shadi.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi ishchi kuchining 68 foizi norasmiy sektorda ishlaydi, bu 1,4 mlrd kishini tashkil etadi, ulardan 600 mln kishi qishloq xo'jaligi sohasida band. Norasmiy bandlik darajasi Janubiy va Janubi-G'arbiy Osiyoda eng yuqori bo'lib, u yerda ish joyiga ega bo'lganlarning qariyb 80 foizi norasmiy ish bilan band.

Norasmiy bandlik turlari va shakllarining keng doirasini, jumladan, o'z-o'zini band qilish va bandlikning nostandart shakllarini, masalan, vaqtinchalik ish, uydan turib yoki raqamli platformalarda ishlashni qamrab oladi. Natijada, mintaqadagi ishchi kuchining yarmi kuniga 5,5 dollardan kam daromad bilan tirikchilik qiladi.

Ba'zi demografik va ijtimoiy-iqtisodiy guruhlarining norasmiy sektorda band bo'lish ehtimoli ko'proq, masalan, ma'lumot darajasi past bo'lgan odamlar, ayollar, nogironlar, keksalar, migrantlar va qishloq aholisi. Norasmiy iqtisodiyotning o'sishi noaniq, samarasiz, noto'g'ri yoki xato amalga oshirilgan makroiqtisodiy va ijtimoiy siyosat bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Yetarli bo'lmagan ta'lim va kasbiy tayyorgarlik darajasi, kamsitish, huquqiy maqomning yo'qligi, litsenziyalash talablariga rioya qilmaslik, iqlim o'zgarishi va tabiiy ofatlar - bularning barchasi norasmiy bandlikni keltirib chiqaradigan omillardir.

Mintaqadagi ishlagan soati davomida ishlab chiqarilgan mahsulot miqdori bilan o'lgan mehnat unumdorligi dunyo bo'yicha o'rtacha ko'rsatkich va Afrikadan tashqari barcha boshqa rivojlanayotgan mintaqalar ko'rsatkichlaridan ortda qolmoqda. Ishchi kuchi salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish uchun ish o'rinlarining soni va sifatini oshirish, aholining ijtimoiy himoyadan foydalanish imkoniyatini ta'minlash zarur. Muntazam va barqaror daromadning yo'qligi ishchilarni qashshoqlik va zaiflikka olib keladi va ularning salohiyatini pasaytiradi. Ijtimoiy himoyadan foydalanish inson huquqlaridan biridir va ehtiyotkorlik bilan boshqarilsa, mehnat bozorlarida samarali va munosib bandlikni yaratish imkonini beradi. Ijtimoiy himoya bolaning tug'ilishi, ishini yo'qotish yoki kasallik kabi hayotiy hodisalar tufayli ish va daromaddagi uzilishlarni yengishga yordam beradi. Bu, shuningdek, iqlim bilan bog'liq ofatlar, aholining qarishi va raqamlashtirish kabi iqtisodiy tanazzul va megatrendlarning oqibatlarini yumshatishga yordam beradi.

Mintaqaning ko'p qismida so'nggi paytlarda pul-kredit siyosatining keskinlashuvi va so'nggi ta'minot zarbalarini bartaraf etishni hisobga olgan holda, joriy siyosat bilan inflyatsiyani maqsadli darajaga qaytarish vazifasi tobora ko'proq amalga oshirilishi mumkin. Biroq, prognoz va cheklangan siyosat maydoni, davomli fiskal va moliyaviy siyosat bilan bog'liq muammolar bilan me'yorlashtirish inflyatsiyani qo'llab-quvvatlash, moliyaviy barqarorlikni saqlash va fiskal buferlarni qayta tiklash uchun zarurdir. Bunga qo'shimcha, pandemiya asoratlari, global iqlim o'zgarishi va geoiqtisodiy parchalanishning salbiy ta'sirini yumshatish uchun tizimli islohotlar zudlik bilan zarur.

Oxirgi ikki yil ichida inflyatsiyaning o'sishiga duch kelgan Osiyo-Tinch okeani mintaqasi markaziy banklari (Yaponiya banki va Xitoy Xalq bankidan tashqari) narx barqarorligi bo'yicha o'zlarining mandatlariga muvofiq pul-kredit siyosati pozitsiyalarini kuchaytirdilar. 2000- yildan boshlab rivojlangan va rivojlanayotgan bozor iqtisodiyoti mamlakatlarida nominal siyosat stavkalarining o'sish sur'ati oldingi pul-kredit qattiqlashgan davrlari bilan solishtirganda tezroq bo'ldi. Tarixiy hisob-kitoblar shuni ko'rsatadiki, bu keskinlashuv yaqinda inflyatsiyaning pasayishiga yordam berdi.

Kelgusida mintaqadagi markaziy banklar pul-kredit siyosatini muddatidan oldin yumshatishdan ehtiyot bo'lishlari kerak: qattiqlashuv sikliga qaramay, oldingi real siyosat foiz stavkalari faqat nolga yaqin, bu neytral darajaga yaqin yoki hali ham bir oz past. Moliyaviy sharoitlar, ayniqsa, rivojlanayotgan bozor iqtisodlari, avvalgi pul-kredit siyosatining keskinlashuv davrlariga qaraganda ancha qulay bo'lib qolmoqda.

Mintaqaning bir necha ilg'or iqtisodlari, jumladan, Avstraliya, Yaponiya va Yangi Zelandiyadagi bazaviy inflyatsiya hali ham maqsadli darajadan ancha yuqori. Oziq-ovqat (ayniqsa, guruch) va yoqilg'i narxlari tufayli inflyatsiya xavfi yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Asosiy inflyatsiyaning o'zi oziq-ovqat, yoqilg'i va transport xarajatlari zarbalariga, ayniqsa rivojlanayotgan bozor va rivojlanayotgan mamlakatlarda ta'sirchan. Shuningdek, siyosiy choralarning kechikishi hamda talab va taklif zarbalarining nisbiy hajmi atrofida sezilarli noaniqlik mavjud.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasining bank sektori kuchli kapital buferlari va o'sib borayotgan rentabellik bilan mustahkam bo'lib qoldi. Biroq, foiz stavkalari uzoq vaqt davomida yuqoriligicha qolishi bilan bog'liq bo'lgan aktivlar sifati xavfi ortishi va Osiyo-Tinch okeani mintaqasida moliyaviy sektorning stressiga olib kelishi mumkin. Siyosatchilar nazoratni kuchaytirish, shu jumladan Bazel III standartlarini joriy etish, sabr-toqat choralari bosqichma-bosqich bekor qilish va tizimli xavflarni diqqat bilan kuzatish orqali javob berishlari kerak.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi ko'chmas mulk sektorlari uzoqroq muddatga qattiqroq sharoitda moliyaviy barqarorlik xatarlari manbaiga aylanishi mumkin. Xitoyda mulk sohasida davom etayotgan stress kichikroq banklar uchun moddiy yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Regulyatorlar xaridorlarning manfaatlarini himoya qilish va bozor ishonchini tiklash bilan birga, nochor ishlab chiqaruvchilarni qayta tashkil etish yoki bankrotlik jarayonlarini osonlashtirishi kerak. Xitoydan tashqarida yuqori kreditli mulk sektori segmentlari qiyin moliyalashtirish shartlari va likvidlik tanqisligiga duch kelishi mumkin. Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi tijorat ko'chmas mulk sektori nisbatan kichik bo'lsa-da va pandemiyadan keyin narxlarning oshishi odatda oddiy bo'lsa-da, Gonkong maxsus ma'muriy hududi va Singapur kabi mintaqaviy moliya markazlarida tijorat mulki narxi sezilarli darajada pasaydi. Bank sektorining tijorat ko'chmas mulkini kreditlash darajasi Osiyo-Tinch okeani mintaqasi iqtisodiyotida yuqori, ammo zaifliklar saqlanib qolmoqda. Makroprudensial chora-tadbirlar banklar va nobanklar, shu jumladan, yuqori darajada qarzdor korporativ qarz oluvchilar va tobora zaiflashib borayotgan ko'chmas mulk sektorlari (masalan, kreditlar bo'yicha cheklovlar) bilan bog'liq yuzaga keladigan xavflarni bartaraf etish uchun (qiymat koeffitsiyentlari va qarzga xizmat ko'rsatishning daromadga nisbati) oldindan qo'llanilishi kerak. Moliyaviy sharoitlar qulayligicha qolayotgan iqtisodlar uchun banklarning kontrsiklik buferlari va zaiflik cho'ntagiga ega bo'lgan sektorlar

uchun zaxiralarini oshirish haddan tashqari tavakkalchilikni yumshatishi mumkin. Agar moliyaviy sektorda stress yuzaga kelsa, likvidlikni qo'llab-quvvatlashni zudlik bilan qo'llash va ma'naviy xavfni kamaytirish zararni cheklaydi.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi byudjet konsolidatsiyasi deinflyatsiyani qo'llab-quvvatlashda davom etmoqda, garchi bu sur'at 2024- yilda sekinlashishi kutilsa-da. Yuqori qarz darajalari va foiz stavkalari tufayli qarzga xizmat ko'rsatish yuklari pandemiyadan oldingiga qaraganda yuqoriroqdir, shuning uchun qarz barqarorligini ta'minlash uchun kuchli birlamchi balanslar zarur. Bu ustuvor sarf-xarajatlar uchun cheklangan fiskal maydonga ega bo'lgan yoki qarz muammosi xavfi ortgan mamlakatlar uchun ayniqsa tashvishlidir. Bozorga yo'naltirilgan tuzilmaviy islohotlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va davlat moliyasini mustahkamlash orqali savdoni yengillashtirishi mumkin. Tarkibiy islohotlardan olingan daromadlar soliq tushumlarining ko'payishi va suveren qarzlarning torroq tarqalishi orqali amalga oshiriladi va oxir-oqibat qarzning YaIMga nisbatan sezilarli va uzoq muddatli qisqarishiga olib keladi.

Mintaqadagi davlatlar daromadlari xalqaro tengdoshlarga nisbatan pastligicha qolmoqda. Daromadlarni oshirishga qaratilgan islohotlar, shu jumladan soliqqa tortish bazasini kengaytirish va daromadlarni boshqarishni kuchaytirish, rivojlanish ehtiyojlarini moliyalashtirish uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Cheklangan moliyaviy maydonga ega mamlakatlarda davlat xarajatlari tegishli chora-tadbirlarga qaratilishi kerak. Bu eng zaif uy xo'jaliklarini himoya qiladi va kelajakdagi mahsuldorlikni oshiradi. Bunga subsidiyalar islohotiga ustuvor ahamiyat berish, zaif ijtimoiy himoya tarmoqlarini mustahkamlash va davlat investitsiyalarini ko'paytirish orqali erishish mumkin. Mintaqadagi yirik energiya subsidiyalarini qisqartirish, shuningdek, energiya samaradorligini oshirish va qayta tiklanadigan energiyaga sarmoya kiritish uchun moliyaviy maydonni yaratish orqali iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishga yordam beradi. Bir nechta chegaraviy bozor iqtisodiyoti (masalan, Maldiv orollari, Mo'g'uliston va Papua-Yangi Gvineya) va past daromadli mamlakatlar (masalan, Laos PDR) yuqori qisqa muddatli tashqi moliyalashtirish ehtiyojlari yoki qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlariga duch keladi. Kuchli fiskal barqaror darajada qarz barqarorligiga erishish uchun ayrim hollarda tuzatish talab qilinishi mumkin. Aloqa va ishonchli o'rta muddatli moliyaviy tuzilmalarni amalga oshirish bunday tuzatishlarni osonlashtiradi. Strukturaviy siyosat samaradorligini oshirish hamda pandemiya va parchalanish asoratlarini yumshatish uchun mamlakatlar maqsadli va puxta ketma-ketlikdagi tarkibiy islohotlarni amalga oshirishi kerak. Eng muhim cheklovlarni yengillashtiradigan islohotlarga ustuvorlik berish faoliyat ishlab chiqarish daromadlarini oshirishga yordam beradi va ommaviy xaridni ta'minlaydi. Sog'liqni saqlashni kengaytirish kabi islohotlarni qamrab olish, erta bolalik va oliy ta'lim olish

imkoniyatini oshirish, startaplarni qo'llab-quvvatlash va raqamlashtirishni chuqurlashtirish o'rta muddatli ishlab chiqarishni oshiradi. Tuzilmaviy taqsimotning potensial salbiy ta'sirini yumshatish iqtisodiy guruhlar (jumladan, jins va yosh) bo'yicha islohotlar qo'shimcha siyosat choralarini talab qilishi mumkin.

Yashil iqtisodiyotga o'tishni tezlashtirish iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatishga yordam beradi. So'nggi paytlarda butun Osiyo-Tinch okeani mintaqasi bo'ylab havo harorati o'nlab yillar davomida ortib borishi bilan birga tabiiy ofatlarning chastotasi ko'tarildi. Investitsiyalar iqlim o'zgarishiga moslashishni kengaytirish uchun kerak. Ham davlat, ham xususiy manbalardan, jumladan yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish mexanizmlari - ayniqsa, eng zaif hududlarda iqlim shoklari va global chiqindilarni kamaytirish orqali iqlim o'zgarishini yumshatish uchun zarur. Iqlim xavfi monitoringi tizimlari va risklarni boshqarish tizimlarini takomillashtirish va kuchliroq xavfsizlik tarmoqlari va sug'urta tizimini yaratish, shuningdek, iqlim barqarorligini oshirish uchun zarurdir. Nihoyat, Osiyo davlatlari Xitoyning o'rta muddatli o'sishi ta'sirini yumshatish uchun islohotlarni kuchaytirishi kerak. Osiyo-Tinch okeani mintaqasi global ta'minot zanjirlariga yuqori darajada integratsiyalashganligi sababli, ko'p tomonlama va mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlash va parchalanish oqibatlarini yumshatish daromadlarni saqlab qolishga yordam beradi. Bu mintaqalararo notarif savdo to'siqlarini kamaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlarni talab qiladi. Tarif bo'lmagan savdo to'siqlari Osiyo-Tinch okeani mintaqasida yuqorilgicha qolmoqda va tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, ularning olib tashlanishi o'sishda foyda keltirishi mumkin. Bundan tashqari, ishbilarmonlik muhitini yaxshilash bo'yicha islohotlar chora-tadbirlari xorijiy va mahalliy investitsiyalarni ko'proq jalb qilish uchun me'yoriy-huquqiy baza muhim ahamiyatga ega. Innovatsiyalar va samaradorlikni oshirish uchun tadqiqot va ishlanmalarga, ta'limga va malaka oshirishga ko'proq sarmoya kiritilishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Плотников В.А. К определению пространственной конфигурации Азиатско-Тихоокеанского региона. / Евразийская интеграция: экономика, право, политика, – 2007. – №2.
2. Арин О.А. Азиатско-тихоокеанский регион: мифы, иллюзии и реальность.– М.:Флинта, Наука, 1997 – 435 с. (Электронная версия, исправленная), 2016 – Стр. 30-38.
3. Ланцова И. С. Азиатско-Тихоокеанский регион в современной мировой политике // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2006. – Сер. 6. – Вып.1.
4. Фролова Я. А. Проблемы безопасности в Азиатско-Тихоокеанском регионе: роль форума АТЭС. // – 2009. – №4.
5. The World Bank: Gross Domestic Product 2020 — [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>.
6. Китайский экспорт испытал вирусный рост — Газета "Коммерсантъ" №5 от 15.01.2021[Электронный ресурс]: www.kommersant.ru – Режим доступа: <https://www.kommersant.ru/doc/4642309>.
7. International Monetary Fund. Regional economic outlook. Asia and Pacific: challenges to sustaining growth and disinflation. Oct.2023.